

WIKTOR P. MATYSIAK

ORCID: 0000-0002-8552-6321

Uniwersytet Łódzki

ZASKARŻANIE UCHWAŁ WSPÓLNIKÓW HANDLOWEJ SPÓŁKI OSOBOWEJ

Abstrakt: Kodeks spółek handlowych nie zawiera żadnej regulacji dotyczącej zaskarżenia uchwał wspólników spółek osobowych. Takie uchwały mogą być jednak sprzeczne z prawem, godzić w interesy spółki lub mieć na celu pokrzywdzenie wspólnika. Mogą być one uznane za dotknięte nieważnością w rozumieniu art. 58 kodeksu cywilnego. Tego rodzaju uchwały mogą być przedmiotem kontroli sądowej w drodze powództwa o ustalenie nieważności uchwały. Celem niniejszego artykułu jest udzielenie odpowiedzi na pytanie o dopuszczalność takiego powództwa i jego przesłanki.

Słowa kluczowe: spółka, wspólnicy, uchwała wspólników, nieważność uchwały wspólników

Spółki osobowe odgrywają doniosłą rolę w obrocie gospodarczym. Ta forma wykonywania działalności gospodarczej jest wybierana przez wiele podmiotów¹. Przyczyną popularności spółek osobowych są: prosty sposób ich utworzenia, odformalizowany tryb podejmowania uchwał, subsydiarna odpowiedzialność wspólników za zobowiązania spółki i możliwość jej wyłączenia bądź ograniczenia w niektórych spółkach, możliwość swobodnego kształtowania stosunków wewnętrznych w spółce, a także korzystne zasady opodatkowania.

Specyfika spółek osobowych powoduje, że szczególnego znaczenia nabiera w nich więź osobista między wspólnikami, element szczególnego zaufania istniejącego między wspólnikami — silny zwłaszcza na etapie tworzenia spółki i jej początkowego funkcjonowania. Mimo to stosunkowo często pojawiają się konflikty między wspólnikami godzące w interes wspólnika bądź wspólników czy też interes samej spółki.

Konflikty te najczęściej są motywowane sporami interpersonalnymi między wspólnikami. Nabierają one szczególnego natężenia w spółkach tworzonych przez

¹ Według stanu na dzień 31 grudnia 2018 roku w Polsce istniało: 35 753 spółek jawnych, 2376 spółek partnerskich, 35 826 spółek komandytowych, 3847 spółek komandytowo-akcyjnych, 402 168 spółek z ograniczoną odpowiedzialnością i 9938 spółek akcyjnych. Podaję za: *Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON 2018*, Warszawa 2019, s. 31.

małżonków bądź też w spółkach osobowych wykorzystywanych do prowadzenia działalności gospodarczej w dużych rozmiarach². Ich zarzewiem są bardzo często uchwały podejmowane przez wspólników, w szczególności gdy umowa spółki bądź przepis ustawy pozwala na podjęcie uchwały większością głosów. Celowe jest zatem udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy istnieją jakiegokolwiek mechanizmy zapewniające możliwość sądowej kontroli nad uchwałą podejmowaną przez wspólników. Należy w tym miejscu zastrzec, że przedmiot niniejszego opracowania ogranicza się wyłącznie do spółki jawnej, spółki partnerskiej i spółki komandytowej. Poza zakresem rozważań pozostaje problematyka zaskarżania uchwał wspólników w spółce komandytowo-akcyjnej³.

Na wstępie należy przypomnieć, że podejmowane przez wspólników uchwały są podstawowym sposobem wyrażania przez nich woli w zakresie funkcjonowania spółki. Mogą one dotyczyć zarówno sfery stosunków wewnętrznych spółki (na przykład uchwały w zakresie prowadzenia spraw spółki określone w art. 40–44 k.s.h.), jak również wywierać wpływ na sferę stosunków zewnętrznych (na przykład uchwała w przedmiocie pozbawienia partnera prawa reprezentacji spółki partnerskiej wbrew jego woli uregulowana w treści art. 96 § 2 k.s.h.). Zgodnie z powszechnie akceptowanym poglądem w piśmiennictwie uchwały podejmowane przez wspólników handlowych są czynnościami prawnymi, jeżeli zmierzają do wywołania skutków prawnych⁴.

Należy podkreślić, że co do zasady nie ma jakiegokolwiek regulacji dotyczącej zasad podejmowania uchwał przez wspólników spółki jawnej, partnerskiej i komandytowej. Co do zasady uchwały te będą zapadały jednomyślnie⁵. Ustawodawca pozwala jednak w pewnych przypadkach na odstępstwo od tej zasady. Wyjątki mogą mieć źródło w postanowieniach umowy spółki bądź przepisach ustawy. Jak wskazuje zaś praktyka obrotu gospodarczego, to właśnie podjęte większością

² W realiach polskiego obrotu gospodarczego spółki osobowe są często wykorzystywane do prowadzenia działalności gospodarczej w dużych rozmiarach, zarezerwowanej w wielu rozwiniętych gospodarkach dla spółek kapitałowych. Jest to spowodowane wymienionymi na wstępie zaletami tych spółek, w szczególności korzystnymi zasadami opodatkowania i możliwością wyłączenia osobistej odpowiedzialności wspólników za ich zobowiązania. Przykładem takiej spółki jest bardzo popularna spółka komandytowa z udziałem komplementariusza spółki z ograniczoną odpowiedzialnością.

³ Z uwagi na odesłanie zawarte w treści art. 126 § 1 pkt 2 k.s.h. uchwały walnego zgromadzenia spółki komandytowo-akcyjnej mogą być przedmiotem kontroli sądowej na podstawie konstrukcji powództwa o uchylenie uchwały walnego zgromadzenia (art. 422 k.s.h. w zw. z art. 126 § 1 pkt 2 k.s.h.) bądź powództwa o stwierdzenie nieważności uchwały walnego zgromadzenia (art. 425 k.s.h. w zw. z art. 126 § 1 pkt 2 k.s.h.). Szerzej na ten temat J. Janeta, [w:] K. Tobolska-Grela, J. Janeta, *Spółka komandytowo-akcyjna*, Warszawa 2013, s. 233.

⁴ Szerzej na ten temat zob. A. Kidyba, *Uchwały w spółkach osobowych i ich zaskarżanie*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2014, nr 9, s. 6 n.; W. Popiołek, *Charakter prawny uchwał wspólników i organów spółek handlowych*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2014, nr 9, s. 11 n.

⁵ Szerzej na ten temat zob. A. Szumański, *Podejmowanie uchwał wspólników w spółkach osobowych*, [w:] *Prawo handlowe. Między teorią, praktyką a orzecznictwem. Księga jubileuszowa dedykowana profesorowi Januszowi A. Strzepce*, red. P. Piniór et al., Warszawa 2019, s. 275 n.

głosów uchwały wspólników mogą być potencjalnym źródłem konfliktu między nimi, co skłania do postawienia pytania o dopuszczalność sądowej kontroli tego rodzaju uchwał.

Analiza przepisów kodeksu spółek handlowych pozwala na wyróżnienie następujących uchwał wspólników, które mogą być podjęte niejednomyślnie i rodzić potencjalne konflikty pomiędzy wspólnikami:

1. Podjęta większością głosów uchwała wspólników o zmianie umowy spółki. Zgodnie z treścią art. 9 k.s.h. zmiana umowy spółki wymaga zgody wszystkich wspólników, chyba że umowa spółki stanowi inaczej. Ustawodawca pozwala zatem na wprowadzenie odstępstwa od ustawowej zasady jednomyślności uchwały o zmianie umowy spółki na rzecz jej zmiany większością głosów wspólników. W grę może wchodzić zarówno wprowadzenie zasady większości głosów w myśl zasady jeden wspólnik — jeden głos, jak i przyznanie poszczególnym wspólnikom różnej liczby głosów (na przykład przez powiązanie liczby głosów przynależnych wspólnikowi z wielkością jego udziału kapitałowego), jak i powiązanie zasady większości głosów z przyznaniem danemu wspólnikowi prawa weta wobec zmiany umowy spółki. Wprowadzenie możliwości zmiany umowy spółki na podstawie uchwały podjętej większością głosów wspólników może prowadzić do pokrzywdzenia wspólnika, który głosował przeciwko uchwale. Należy bowiem podkreślić, że ustawodawca nie zamieścił w odniesieniu do spółek osobowych regulacji na kształt konstrukcji zawartej w treści art. 246 § 3 k.s.h. Norma ta wprowadza konieczność uzyskania zgody wspólnika spółki z ograniczoną odpowiedzialnością na zmianę umowy spółki polegającą na nałożeniu na niego dodatkowych obowiązków bądź odjęciu przyznanych mu praw. Brak takiej regulacji w odniesieniu do spółek osobowych przy jednoczesnym dopuszczeniu do zmiany umowy spółki niejednomyślną uchwałą wspólników może z łatwością prowadzić do pokrzywdzenia wspólnika. Jako przykład można wskazać uchwałę o zmianie umowy spółki pozbawiającą wspólnika wbrew jego woli prawa reprezentacji spółki lub prowadzenia jej spraw czy zmieniającą na jego niekorzyść zasady udziału w zysku albo zasady wypłaty odsetek od udziału kapitałowego.

2. Uchwała wspólników o wyrażeniu zgody bądź odmowie wyrażenia zgody na prowadzenie przez wspólnika działalności konkurencyjnej. Zgodnie z treścią art. 56 § 2 k.s.h. wspólnik nie może bez wyraźnej lub dorozumianej zgody pozostałych wspólników zajmować się interesami konkurencyjnymi. Jak wskazuje się w piśmiennictwie, zgoda wspólników przybiera postać uchwały, która winna być podjęta jednomyślnie przez wszystkich pozostałych wspólników, w tym także tych wyłączonych z prowadzenia spraw spółki, gdyż jest to uchwała podjęta w sprawie przekraczającej zakres zwykłych czynności spółki⁶. Umowa spółki może łagodzić rygory podjęcia takiej uchwały przez wprowadzenie zasady większości głosów bądź konieczności wyrażenia zgo-

⁶ Tak S. Sołtyński, [w:] S. Sołtyński *et al.*, *Kodeks spółek handlowych*, t. 1. *Przepisy ogólne. Spółki osobowe. Komentarz do artykułów 1–150*, Warszawa 2012, s. 533–534.

dy jedynie przez wspólników mających prawo prowadzenia spraw spółki⁷. Nie budzi przy tym wątpliwości, że tego rodzaju uchwała może prowadzić do pokrzywdzenia wspólnika w sytuacji, gdy spotka się on z odmową zgody na prowadzenie działalności, która w istocie nie będzie miała charakteru konkurencyjnego. Może ona także prowadzić do pokrzywdzenia spółki bądź wspólników, gdy większość wspólników wyrazi zgodę na prowadzenie przez innego wspólnika działalności konkurencyjnej wobec spółki⁸.

3. Podjęta większością głosów uchwała wspólników o rozwiązaniu spółki w sytuacji, gdy umowa spółki przewiduje taką możliwość. Zgodnie z treścią art. 58 § 1 pkt 2 k.s.h. spółka może zostać rozwiązana na skutek jednomyślnej uchwały wspólników. W piśmiennictwie dopuszcza się wszakże możliwość zamieszczenia w treści umowy spółki postanowienia przewidującego jej rozwiązanie na podstawie uchwały powziętej większością głosów wspólników. Tego rodzaju przyczyna rozwiązania spółki jest kwalifikowana jako wskazana w art. 58 § 1 pkt 1 k.s.h. „przyczyna przewidziana w umowie spółki” skutkująca jej rozwiązaniem⁹. Podjęta większością głosów uchwała o rozwiązaniu spółki może prowadzić do pokrzywdzenia interesów wspólnika głosującego przeciwko uchwale i zainteresowanego dalszym funkcjonowaniem spółki.

4. Uchwała partnerów o pozbawieniu innego partnera prawa reprezentacji spółki partnerskiej. Zgodnie z treścią art. 96 § 2 k.s.h. partner może być z ważnych powodów pozbawiony prawa reprezentacji spółki partnerskiej na podstawie uchwały powziętej większością trzech czwartych głosów w obecności co najmniej dwóch trzecich ogólnej liczby partnerów. Tego rodzaju uchwała może prowadzić do naruszenia praw partnera, którego dotyczy w sytuacji, gdy została podjęta mimo braku ważnych powodów albo z naruszeniem wymogów co do kworum bądź większości głosów.

Jak wskazano, uchwały podjęte przez wspólników spółki jawnej, partnerskiej bądź komandytowej będą niekiedy musiały być poddane kontroli sądowej. Niezbędne będzie ustalenie, czy zostały one podjęte przy zachowaniu ustawowych i umownych przesłanek i czy nie naruszają one interesów spółki i wspólników. Pojawia się jednak pytanie o prawne podstawy tego rodzaju kontroli sądowej ze

⁷ Tak między innymi A. Kidyba, *Kodeks spółek handlowych*, t. 1. *Komentarz do art. 1–300 k.s.h.*, Warszawa 2020, s. 305; S. Sołtysiński, *op. cit.*, s. 534; K. Strzelczyk, [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz. Tytuł I. Przepisy ogólne. Tytuł II. Spółki osobowe*, t. 1, red. T. Siemiątkowski, R. Potrzebszcz, Warszawa 2011, s. 303.

⁸ Ta sytuacja będzie mogła mieć miejsce wówczas, gdy umowa spółki przewiduje wyrażenie zgody na prowadzenie działalności konkurencyjnej większością głosów wspólników bądź jedynie przez wspólników mających prawo prowadzenia spraw spółki. W takiej sytuacji może dojść do naruszenia interesów spółki i pośrednio wspólnika głosującego przeciwko uchwale lub niebiorącego udziału w takim głosowaniu.

⁹ Tak M. Dumkiewicz, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2020, s. 167; A. Kidyba, *Kodeks spółek handlowych*, t. 1, s. 313. Odmiennie K. Strzelczyk, *op. cit.* s. 375–376.

względu na nieistnienie regulacji ustawowej, która przewidywałaby taką możliwość.

Pierwszym możliwym rozwiązaniem jest zastosowanie w odniesieniu do uchwał wspólników spółek osobowych przepisów regulujących zaskarżanie uchwał wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (art. 248–254 k.s.h.) i zaskarżanie uchwał walnego zgromadzenia w spółce akcyjnej (art. 422–427 k.s.h.). Rozwiązanie to wydaje się na pierwszy rzut oka atrakcyjne ze względu na kompleksową regulację sądowej kontroli uchwał wspólników spółek kapitałowych zawartą w k.s.h. Nie ma jednak jurydycznego uzasadnienia do jej zastosowania w odniesieniu do spółki jawnej, partnerskiej i komandytowej¹⁰.

Należy podkreślić, że nie ma podstaw do zastosowania tej regulacji w odniesieniu do spółek osobowych na podstawie zawartego w treści art. 33¹ § 1 k.c. nakazu odpowiedniego stosowania przepisów o osobach prawnych w odniesieniu do ułomnych osób prawnych¹¹. Opierając się na tym odesłaniu, Sąd Najwyższy dopuścił w wyroku z dnia 8 lutego 2013 roku odpowiednie stosowanie do wspólników spółki osobowej regulacji dotyczącej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością zawartej w treści art. 210 § 1 k.s.h.¹² Stanowisko to zostało jednak poddane krytyce w piśmiennictwie. Jak wskazała K. Kopaczyńska-Pieczniak, za niedopuszczalne należy uznać zastosowanie do określonej jednostki organizacyjnej niebędącej osobą prawną, a wyposażonej w zdolność prawną przepisów dotyczących konkretnego typu osoby prawnej¹³. Odesłanie zawarte w art. 33¹ § 1 k.c. wskazuje bowiem wyraźnie na możliwość stosowania do ułomnych osób prawnych przepisów o osobach prawnych w ogólności, nie zaś szczegółowych przepisów dotyczących danej osoby prawnej znajdującej się w podobnej sytuacji faktycznej i prawnej¹⁴. Odesłanie to pozwala przykładowo na zastosowanie do ułomnych osób prawnych regulacji zawartej w kodeksie cywilnym i dotyczącej osób prawnych (na przykład art. 416 k.c.). Nie pozwala ono jednak na stosowanie przepisów dotyczących danego typu osoby prawnej. Nie jest zatem możliwe stosowanie na podstawie tego odesłania konstrukcji sądowej kontroli uchwał wspólników spółek kapitałowych do uchwał wspólników spółek osobowych.

W mojej ocenie nie ma również podstaw do stosowania tej regulacji do uchwał wspólników handlowych spółek osobowych w drodze analogii z ustawy (*analogia*

¹⁰ Podobnie T. Szczurowski, *Zaskarżanie uchwał wspólników spółek osobowych*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 2014, nr 5, s. 21.

¹¹ *Ibidem*.

¹² Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 lutego 2013 roku, IV CSK 332/12, OSNC 2013, nr 10, poz. 117.

¹³ Szerzej na ten temat zob. K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Problem stosowania art. 210 § 1 k.s.h. odpowiednio lub per analogiam do wspólników uprawnionych do reprezentowania handlowych spółek osobowych*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2014, nr 9, s. 17.

¹⁴ *Ibidem*.

legis). Jak wskazał A. Wolter, polega ona na tym, że do danego stosunku prawnego stosuje się normę prawną, która dotyczy wprawdzie innego, ale podobnego stanu faktycznego¹⁵. Analogia ma przy tym służyć usunięciu luki w prawie, czyli stanu, gdy dla konkretnego stosunku społecznego, który nie jest prawnie obojętny ani nie został przez ustawodawcę uznany za niepodlegający regulacji, nie ma normy prawnej ustalonej w drodze wykładni¹⁶. W analizowanej sytuacji nie występuje zaś luka w prawie. Należy wskazać, że ustawodawca przyznał wspólnikom możliwość poddania stosunków spółki kontroli sądu. Jako przykład można tutaj wskazać regulację zawartą w art. 30 § 2 k.s.h., art. 47 k.s.h., art. 63 § 1 i 2 k.s.h. Ustawodawca dopuścił także możliwość zaskarżania określonych uchwał podejmowanych przez wspólników spółek osobowych. Tego rodzaju regulacja została przewidziana w odniesieniu do uchwał walnego zgromadzenia spółki komandytowo-akcyjnej (art. 126 § 1 pkt 2 k.s.h. w zw. z art. 422–427 k.s.h.) i uchwał wspólników o przekształceniu spółki osobowej (art. 567 § 1 k.s.h.)¹⁷. W analizowanym stanie faktycznym nie mamy zatem do czynienia z istnieniem luki w prawie, ale dopuszczeniem przez ustawodawcę sądowej ingerencji w stosunek spółki jedynie w ściśle określonych wypadkach, określonych wężej niż w odniesieniu do spółek kapitałowych. Nie ma zatem podstaw do zastosowania w drodze analogii regulacji dotyczącej zaskarżenia uchwał w spółkach kapitałowych do uchwał wspólników w spółkach osobowych.

Poszukując odpowiedzi na postawione na wstępie pytanie, należy przypomnieć, że uchwały wspólników spółek osobowych są czynnościami prawnymi, jeżeli zmierzają do wywołania skutków prawnych. Dopuszczalna jest zatem ich ocena z punktu widzenia regulacji zawartej w treści art. 58 k.c. Ze względu na odesłanie zawarte w art. 2 k.s.h. uregulowana w nim konstrukcja nieważności czynności prawnej znajdzie wprost zastosowanie do uchwał wspólników handlowych spółek osobowych. Jak powszechnie przyjmuje się w doktrynie i orzecznictwie, uchwała wspólników spółki osobowej może być zatem przedmiotem sądowej kontroli, opierając się na konstrukcji powództwa o ustalenie uregulowanego w treści art. 189 k.p.c.¹⁸ W takim wypadku przedmiotem rozstrzygnięcia sądu jest żądanie ustalenia nieważności uchwały wspólników.

¹⁵ Tak A. Wolter, [w:] A. Wolter, J. Ignatowicz, K. Stefaniak, *Prawo cywilne. Zarys części ogólnej*, Warszawa 1996, s. 96.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ Podobnie T. Szczurowski, *op. cit.*, s. 21–22.

¹⁸ Tak między innymi A. Kidyba, *Uchwały...*, s. 9 n.; K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Pozycja prawna wspólnika spółki jawnej*, Warszawa 2013, s. 240 n.; T. Szczurowski, *Zaskarżanie uchwał...*, s. 19 n.; *idem*, *Zaskarżanie uchwał wspólników spółek osobowych — wnioski de lege ferenda*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2014, nr 10, s. 54 n. Zob. również wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 29 sierpnia 2013 roku, VI ACa 94/13, <https://sip.lex.pl/orzeczenia-i-pisma-urzedowe/orzeczenia-sadow/vi-aca-94-13-wyrok-sadu-apelacyjnego-w-warszawie-521485826> [http://orzeczenia.waw.sa.gov.pl/content/\\$N/15450000003003_VI_ACa_000094_2013_Uz_2013-08-29_002](http://orzeczenia.waw.sa.gov.pl/content/$N/15450000003003_VI_ACa_000094_2013_Uz_2013-08-29_002) (dostęp: 6.08.2020).

Zgodnie z treścią art. 58 § 1 i 2 k.c. nieważna jest czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy bądź czynność prawna sprzeczna z zasadami współżycia społecznego. Sprzeczność czynności prawnej z ustawą to sprzeczność z obowiązującymi przepisami rangi ustawowej¹⁹. W przypadku uchwał wspólników handlowych spółek osobowych w grę będzie wchodziła przede wszystkim ich sprzeczność z bezwzględnie obowiązującymi przepisami kodeksu spółek handlowych bądź przepisami dyspozytywnymi, jeżeli w umowie spółki dana kwestia nie została odmiennie uregulowana²⁰. Jako przykład można tutaj wskazać następujące uchwały, które będą dotknięte bezwzględną nieważnością na podstawie art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 2 k.s.h.: uchwałę o zmianie umowy spółki polegającej na powierzeniu prowadzenia spraw spółki osobom trzecim z wyłączeniem wszystkich wspólników bądź o wyłączeniu uprawnień informacyjnych wspólnika (naruszenie zakazu z art. 38 § 1 i 2 k.s.h.); uchwałę o pozbawieniu jednego ze wspólników prawa do udziału w zyskach spółki (naruszenie zakazu z art. 51 § 3 k.s.h.); uchwałę o pozbawieniu partnera prawa reprezentacji spółki podjętej z naruszeniem ustawowej bądź umownej zasady większości głosów i kworum co do podjęcia takiej uchwały bądź podjętej w przypadku braku ważnych powodów (naruszenie art. 96 § 2 k.s.h.).

Kwestią budzącą wątpliwości jest możliwość wzruszenia uchwały wspólników spółki osobowej z uwagi na jej sprzeczność z umową spółki bądź godzenie w interesy spółki lub wspólnika. Treść art. 58 § 1 i 2 k.c. prowadzi do wniosku, że okoliczności te nie będą mogły stanowić samodzielnej przesłanki nieważności uchwały. Sankcja nieważności znajdzie zastosowanie jedynie wówczas, gdy będzie możliwe ustalenie, że dana uchwała będzie zmierzała do obejścia prawa bądź będzie sprzeczna z zasadami współżycia społecznego²¹. Przykładem może być podjęta większością głosów uchwała o zmianie umowy spółki przez zmianę zasad udziału wspólników w zyskach spółki przyznająca jednemu ze wspólników jedynie symboliczny udział w zyskach spółki (na przykład na poziomie 1%), w wypadku gdy zgodnie z pierwotnym brzmieniem umowy wspólnicy uczestniczyli w zyskach spółki w równych częściach. Tego rodzaju uchwała będzie mogła być objęta sankcją nieważności jako uchwała zmierzająca do obejścia prawa (zakazu ujętego w treści art. 51 § 3 k.s.h.) lub uchwała sprzeczna z zasadami współżycia społecznego (na przykład zasadą lojalności kontraktowej bądź zasadą sprawiedliwości).

Należy zgodzić się ze stanowiskiem wyrażonym w piśmiennictwie, że w omawianej sytuacji znajdzie zastosowanie reguła wyrażona w treści art. 58 § 3 k.s.h. Jeżeli zatem nieważnością będzie dotknięta jedynie część uchwały wspólników, to pozostała część pozostanie w mocy, chyba że z okoliczności konkretnego stanu

¹⁹ Szerzej na ten temat zob. M. Gutowski, *Nieważność czynności prawnej*, Warszawa 2012, s. 197 n.

²⁰ Tak K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Pozycja prawna...*, s. 241–242.

²¹ Podobnie *ibidem*, s. 242; T. Szczurowski, *Zaskarżanie uchwał wspólników...*, s. 55.

faktycznego będzie wynikało, że bez nieważnych postanowień uchwała w ogóle nie zostałaby podjęta przez współników²².

Nieważność uchwały współników spółki osobowej będzie następowała z mocy samego prawa. Uchwała będzie dotknięta nieważnością bezwzględnie od chwili jej podjęcia przez współników. Orzeczenie sądu ustalające nieważność uchwały będzie miało charakter deklaratoryjny.

Legitymację czynną do wytoczenia powództwa o ustalenie nieważności uchwały wyznacza art. 189 k.p.c. Zgodnie z jego treścią prawo do wniesienia tego rodzaju powództwa przysługuje każdemu, kto ma w tym interes prawny. Jak wskazuje się w piśmiennictwie, pod pojęciem „interes prawny” zgodnie z art. 189 k.p.c. należy rozumieć prawną potrzebę uzyskania wyroku ustalającego wynikającą z sytuacji prawnej, w jakiej dana osoba się znajduje, a uzasadnia tę potrzebę istnienie obiektywnej niepewności stanu prawnego lub prawa grożącej naruszeniem danego stosunku prawnego lub podającej w wątpliwość jego istnienie²³. Oznacza to konieczność dokonywania każdorazowo przez sąd oceny, czy dany podmiot ma interes prawny w wytoczeniu tego rodzaju powództwa, czy też nie. Możliwość wytoczenia powództwa o ustalenie nieważności uchwały współników spółki osobowej będzie doznawała istotnego ograniczenia ze względu na przyjętą w orzecnictwie i piśmiennictwie zasadę, zgodnie z którą interes prawny w wytoczeniu powództwa z art. 189 k.p.c. nie zachodzi wówczas, gdy powód może wystąpić z powództwem o świadczenie²⁴. W takim przypadku wykluczone będzie poddanie uchwały współników kontroli sądowej w drodze powództwa o ustalenie, powód zaś będzie mógł wykazywać przesłanki nieważności uchwały ujęte w treści art. 58 § 1 i 2 k.c. jedynie w toku powództwa o świadczenie.

W świetle tych uwag należy przyjąć, że prawo do wytoczenia powództwa o ustalenie nieważności uchwały będzie przysługiwało co do zasady współnikom spółki jawnej, partnerom w spółce partnerskiej oraz komplementariuszom i komandytariuszom w spółce komandytowej. Będzie ono przysługiwało tym podmiotom niezależnie od tego, czy mają one prawo prowadzenia spraw spółki i jej reprezentacji, czy też nie. Podstawą zaskarżenia uchwały będzie bowiem status danej osoby jako współnika i interes prawny w zaskarżeniu konkretnej uchwały, nie zaś pozycja danego współnika w spółce. Należy jednak pamiętać o konieczności wykazania, że dany współnik ma interes prawny — w rozumieniu art. 189 k.p.c. — w zaskarżeniu danej uchwały. Nie można bowiem wykluczyć sytuacji, w której współnik nie będzie miał tego rodzaju interesu prawnego ze względu na możliwość ochrony swoich praw w drodze powództwa o świadczenie, co poskut-

²² Tak K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Pozycja prawna...*, s. 242.

²³ Tak M. Manowska, *Dopuszczalność powództwa*, „Prawo Spółek” 1997, nr 2, s. 32, za: M. Gutowski, *op. cit.*, s. 457.

²⁴ Tak M. Gutowski, *op. cit.*, s. 457 wraz z cytowanym przez tego autora bogatym orzecnictwem Sądu Najwyższego i sądów powszechnych.

kuje oddaleniem powództwa o ustalenie nieważności uchwały ze względu na brak interesu prawnego²⁵.

Z powództwem o ustalenie nieważności uchwały będzie mógł także wystąpić zarząd spółki partnerskiej, jak również każdy z członków zarządu samodzielnie. Prawo to będzie przysługiwało członkom zarządu niezależnie od tego, czy będą oni zarazem posiadali status partnera czy też nie. Warunkiem skorzystania przez członka zarządu z tego rodzaju prawa będzie wykazanie przez niego interesu prawnego we wzruszeniu danej uchwały. W tym miejscu należy zwrócić uwagę na odesłanie zawarte w treści art. 97 § 2 k.s.h. Zgodnie z jego treścią do członków zarządu spółki partnerskiej znajduje odpowiednie zastosowanie regulacja zawarta w treści art. 293–300 k.s.h. W szczególności znajdzie do nich zastosowanie konstrukcja odpowiedzialności członków zarządu za szkodę wyrządzoną spółce (art. 293 k.s.h.) oraz konstrukcja odpowiedzialności subsydiarnej członków zarządu względem wierzycieli spółki (art. 299 k.s.h.). Nie można zatem wykluczyć sytuacji, w których poszczególni członkowie zarządu będą mieli interes prawny w zaskarżeniu uchwały partnerów w interesie nie tylko spółki, lecz także własnym. Będzie to uzasadnione wówczas, gdy wykonując uchwałę partnerów, będą mogli narazić się na odpowiedzialność osobistą względem spółki partnerskiej bądź jej wierzycieli²⁶.

Legitymacja czynna do zaskarżenia uchwały wspólników spółki osobowej może także przysługiwać innym podmiotom, które wykażą interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. Tytułem przykładu można wskazać na: likwidatorów spółki niebędących zarazem jej wspólnikami; wierzyciela osobistego wspólnika, w szczególności w wypadku objętym dyspozycją art. 62 § 2 k.s.h.; małżonka wspólnika, w sytuacji gdy ogół praw i obowiązków w spółce jest objęty wspólnością majątkową małżeńską oraz spadkobiercę zmarłego wspólnika.

Kwestią budzącą wątpliwości w piśmiennictwie jest legitymacja bierna w procesie o ustalenie nieważności uchwały wspólników spółki osobowej. W tym zakresie zarysowały się dwa stanowiska. Po pierwsze, przyjmuje się, że powództwo winno być wytoczone przeciwko spółce. Jeżeli zaś warunkiem skuteczności uchwały jest także wyrażenie zgody przez wspólnika, to biernie legitymowani są wszyscy wspólnicy, którzy wyrazili zgodę²⁷. Po drugie, przyjmuje się, że powództwo to winno być wytoczone przeciwko spółce i pozostałym wspólnikom²⁸.

²⁵ Tytułem przykładu można wskazać uchwałę wspólników o zmianie umowy spółki w zakresie zasad udziału w zyskach spółki. Kwestia nieważności tej uchwały może być przedmiotem oceny sądu w toku procesu o zapłatę zysku wytoczonego przez pokrzywdzonego uchwałą wspólnika przeciwko spółce, co będzie skutkowało oddaleniem jego powództwa o ustalenie nieważności uchwały ze względu na brak interesu prawnego w rozumieniu art. 189 k.p.c.

²⁶ Podobnie T. Szczerkowski, *Zaskarżanie uchwał wspólników...*, s. 57.

²⁷ Tak A. Kidyba, *Uchwały...*, s. 10; K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Pozycja prawna...*, s. 242.

²⁸ Tak M. Rodzyńkiewicz, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2009, s. 88; T. Szczerkowski, *Zaskarżanie uchwał...*, s. 23; wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 29 sierpnia 2013 roku...

W mojej ocenie legitymacja bierna w procesie o ustalenie nieważności uchwały wspólników spółki osobowej przysługuje spółce oraz pozostałym wspólnikom. Jeśli w charakterze powoda występuje osoba niebędąca wspólnikiem (na przykład jego wierzyciel osobisty czy członek zarządu spółki partnerskiej), należy przyjąć, że legitymacja bierna przysługuje spółce oraz wszystkim wspólnikom. Umotywowaniem tego stanowiska może być argumentacja Sądu Apelacyjnego w Warszawie zawarta w uzasadnieniu wyroku z dnia 29 sierpnia 2013 roku, która zasługuje na aprobatę²⁹. Przyjęto, że między spółką a jej wspólnikami zachodzi w takim procesie współuczestnictwo konieczne i jednolite w rozumieniu art. 72 § 2 k.p.c. Wspólnicy winni występować w charakterze pozwanych, gdyż kwestionowana uchwała zmienia ich prawa lub obowiązki, ma względem nich charakter prawnokształtujący. W charakterze pozwanych powinny zatem występować wszystkie osoby, które tą uchwałę podjęły i których praw ona dotyczy. W charakterze pozwanego powinna jednak występować także spółka osobowa. Jak trafnie wskazał bowiem Sąd Apelacyjny w Warszawie, spółka osobowa jest ułomną osobą prawną, może ona pozywać i być pozywaną. Może być ona zatem samodzielną stroną procesu cywilnego. Powinna być również stroną procesu o ustalenie nieważności uchwały wspólników, gdyż w przeciwnym wypadku nie będzie związana wyrokiem, jaki zapadnie w sporze z udziałem samych wspólników. Krąg podmiotów związanych takim wyrokiem wyznacza bowiem art. 365 § 1 k.p.c. Zgodnie z treścią tej normy prawomocny wyrok wiąże co do zasady sąd, który go wydał, i strony. Osoby niebiorące udziału w procesie będą związane zapadłym wyrokiem jedynie w wypadkach wskazanych w ustawie. W odniesieniu do spółek osobowych nie ma regulacji na kształt art. 254 k.sh. co oznacza, że spółka nie byłaby związana wyrokiem o ustalenie nieważności uchwały zapadłym w procesie toczącym się jedynie z udziałem wspólników. Uzasadnia to przyjęcie tezy, że legitymacja bierna w tego rodzaju procesie przysługuje łącznie spółce i pozostałym wspólnikom.

Na zakończenie rozważań należy wskazać, że ustalenie nieważności uchwały wspólników spółki osobowej może nastąpić także w trybie innym niż powództwo o ustalenie nieważności uchwały na podstawie art. 189 k.p.c. Nieważność czynności prawnej następuje bowiem z mocy samego prawa, a wyrok to stwierdzający ma jedynie charakter deklaratoryjny. Kwestia nieważności uchwały wspólników może być zatem przedmiotem oceny sądu w innym procesie sądowym jako kwestia wypadkowa determinująca główne rozstrzygnięcie. Może być ona także przedmiotem oceny sądu rejestrowego na etapie dokonywania wpisu w rejestrze przedsiębiorców (na przykład ocena ważności uchwały partnerów pozbawiającej partnera prawa reprezentacji spółki partnerskiej dokonywana na etapie wpisu tej okoliczności do rejestru przedsiębiorców na podstawie art. 96 § 3 k.s.h.)³⁰.

²⁹ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 29 sierpnia 2013 roku, VI CA 94/13.

³⁰ Szerzej na temat kompetencji sądu rejestrowego w zakresie oceny ważności uchwał zob. M. Leśniak, *Zakres kognicji sądu rejestrowego wobec uchwał zgromadzeń wspólników lub walnych*

A STATEMENT OF CLAIM AGAINST THE PARTNERSHIP FOR DECLARING INVALID THE RESOLUTION OF PARTNERS

Summary

The Commercial Companies Code does not contain any regulation regarding the appeal against resolutions of partners of partnerships. Such resolutions may, however, be unlawful, violate the interests of the company or be aimed at harming a partner. They may be considered void within the meaning of Art. 58 of the Civil Code. Such resolutions may be subject to judicial review by way of an action seeking the annulment of a resolution. The purpose of this article is to answer the question of the admissibility of such an action and its conditions

Keywords: partnership, partners, resolution of partners, invalid resolution

BIBLIOGRAFIA

- Dumkiewicz M., *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2020.
- Gutowski M., *Nieważność czynności prawnej*, Warszawa 2012.
- Kidyba A., *Kodeks spółek handlowych*, t. 1. *Komentarz do art. 1–300 k.s.h.*, Warszawa 2020.
- Kidyba A., *Uchwały w spółkach osobowych i ich zaskarżanie*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2014, nr 9.
- Kodeks spółek handlowych. Komentarz. Tytuł I. Przepisy ogólne. Tytuł II. Spółki osobowe*, t. 1, red. T. Siemiątkowski, R. Potrzeszcz, Warszawa 2011.
- Kopaczyńska-Pieczniak K., *Pozycja prawna wspólnika spółki jawnej*, Warszawa 2013.
- Kopaczyńska-Pieczniak K., *Problem stosowania art. 210 § 1 k.s.h. odpowiednio lub per analogiam do wspólników uprawnionych do reprezentowania handlowych spółek osobowych*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2014, nr 9.
- Leśniak M., *Zakres kognicji sądu rejestrowego wobec uchwał zgromadzeń wspólników lub walnych zgromadzeń sprzecznych z ustawą w świetle uchwały 7 sędziów Sądu Najwyższego z 18.09.2013 (III CZP 13/3)*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2014, nr 10.
- Popiołek W., *Charakter prawny uchwał wspólników i organów spółek handlowych*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2014, nr 9.
- Rodzinkiewicz M., *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2009.
- Sołtyński S., Szajkowski A., Szumański A., Szwaja J., *Kodeks spółek handlowych*, t. 1. *Przepisy ogólne. Spółki osobowe. Komentarz do artykułów 1–150*, Warszawa 2012.
- Szczurowski T., *Zaskarżanie uchwał wspólników spółek osobowych*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 2014, nr 5.
- Szczurowski T., *Zaskarżanie uchwał wspólników spółek osobowych — wnioski de lege ferenda*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2014, nr 10.
- Szumański A., *Podjęmowanie uchwał wspólników w spółkach osobowych*, [w:] *Prawo handlowe. Między teorią, praktyką a orzecznictwem. Księga jubileuszowa dedykowana profesorowi Januszowi A. Strzępcze*, red. P. Piniór, P. Relidziński, W. Wyrzykowski, E. Zielińska, M. Żaba, Warszawa 2019.
- Tobolska-Grela K., Janeta J., *Spółka komandytowo-akcyjna*, Warszawa 2013.
- Wolter A., Ignatowicz J., Stefaniak K., *Prawo cywilne. Zarys części ogólnej*, Warszawa 1996.
- Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON 2018*, Warszawa 2019.

zgromadzeń sprzecznych z ustawą w świetle uchwały 7 sędziów Sądu Najwyższego z 18.09.2013 (III CZP 13/3), „Przegląd Prawa Handlowego” 2014, nr 10, s. 35 n.